

YOSHLARDA G'UYAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI IMMUNITET HOSIL QILISH

Toshev Suhrob Mirzaqulovich,

Toshkent kimyo-texnologiyalari instituti tayanch doktoranti

BUILDING IMMUNITY AGAINST IDEOLOGICAL THREATS IN YOUTH

Toshev Suhrob Mirzakulovich

*Basic doctoral student of the Tashkent Institute of Chemical
Technologies*

ФОРМИРОВАНИЕ ИММУНИТЕТА ПРОТИВ ИДЕОЛОГИЧЕСКИХ УГРОЗ У МОЛОДЕЖИ

Тошев Сухроб Мирзакулович

*базовый докторант Ташкентского химико-
технологического института*

<https://orcid.org/0000-0002-0708-189X>

e-mail:

suhrobtoshev98@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda jamiyatimizga xavf solayotgan g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarga qarshi yoshlarda immunitet hosil qilish haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: o'zlikni anglash, mafkura, qadriyatlar, milliy g'oya, immunitet, g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlar, ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiya, insonparvarlik, ona vatan, millatlararo totuvlik, ma'naviy xavfsizlik.

Annotation: This article discusses the creation of immunity among young people against the ideological threats that threaten our society today.

Keywords: identity, ideology, values, national idea, immunity, ideological threats, spiritual and moral education, humanity, homeland, interethnic harmony, spiritual security.

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос формирования у молодежи иммунитета к идеологическим угрозам, угрожающим сегодня нашему обществу.

Ключевые слова: идентичность, идеология, ценности, национальная идея, иммунитет, идеологические угрозы, духовно-нравственное воспитание, гуманность, Родина, межнациональное согласие, духовная безопасность.

KIRISH. Xalqimizning ertasi qanday bo'lishi farzandlarimizning bugun qanday ta'lim va tarbiya olayotganiga bog'liqdir. Farzandlarimizni mustaqil va teran fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan, ongli ravishda yashaydigan komil insonlar qilib voyaga yetkazish ta'lim-tarbiya sohasining asosiy maqsadi bo'lishi

kerak. Bu esa, ta'lim va tarbiya ishini uyg'un holatda olib borishni birinchi o'ringa qo'yishi talab etadi. Sharq jamiyatlarida odatda ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan, ajratib bo'lmaydi. Bu xususida Abdulla Avloniyning "Tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir"[1]

degan ibratli soʻzlarni eslashimiz lozim. Mahmudxoʻja Behbudiy: “Maktab – dunyo imoratlarining eng muqaddasi va qadrlisidir. Maktabning chin va haqiqiy maʼnosini bilgan millatlar jonlari, mollari ila himmat va gʻayratlarini sarf etib, millatning taraqqiyotiga, rivojiga ijtihod qilurlar”, deb taʼkidlagan. Choʻlpon esa “Kecha va kunduz” romanida farzandini rus maktabiga berishga qaror qilgan Miryoqubga javoban: “Bu fikringiz xato, ibtidoiy tarbiyani rus maktablarida berish. Ilgari milliy hissini oʻstirib, oʻz millatini tanitgandan soʻng rus maktabiga berish kerak-ki, hunarga, ixtisosga tegishli ilmlarni oʻqisin. Undan keyin Germaniya, Fransiya, Angliya mamlakatlariga hatto dunyoning narigi chegarasidagi Amirqoga yuborib oʻqitish kerak”[2]. Bu fikrlar bugungi oʻzbek oilalari uchun ham nihoyatda muhim va oʻrinli soʻzlar ekanini hayotni oʻzi isbotlab turibdi. Axborot maydoni jahon boʻylab tobora kengayib borayotgan bir davrda farzandlarimizning ongini faqat oʻrab-chirmab, uni koʻrma, buni koʻrma deb bir tomonlama tarbiyalash, atrofni oʻrab olishga harakat qilish zamonning talabiga ham, bizning orzu maqsadlarimizga ham toʻgʻri kelmaydi. Biz mamlakatimizda erkin demokratik jamiyat qurishni oldimizga maqsad qilib qoʻyganmiz, qolaversa, yoshlarda taʼqiqlangan narsaga qiziqish oshib boradi. Uning oʻrniga uning zararlari va oqibatlar haqida imkon qadar tushuntirishimiz lozim. Buning uchun avvalo ota-onaning oʻzi oʻrnak bolishi, bolaga qadriyatlar ruhi singdirilgan ertak va hikoyalardan oʻqib berishi, hamda nima toʻgʻri-yu nima xato ekanligini, yaʼni “oq va qora”ni tushuntirish lozim. Zero, har bir oilaning, vatanning kelajagi shu yoshlar qoʻlida ekanligini anglab yetgan holda ularga koʻproq vaqt ajratishimiz lozim. Hozirda yoshlarga salbiy taʼsir koʻrsatayotgan “ommaviy madaniyat” koʻrinishidagi tazyiqlarning oldini olish va qarshi kurashda doim ogoh boʻlishimiz kerak. Bu tahdidlarga qarshi kurashda har tomonlama chuqur oʻylangan va puxta tashkil etilgan, muntazam ravishda olib boriladigan maʼnaviy-axloqiy taʼlim-tarbiya bilan qurollanishimiz lozim. Taʼlim-tarbiya sohasiga berilayotgan eʼtibor, yurtimizda yoshlarimizning aql-salohiyati, iqtidori va qobiliyatini roʻyobga chiqarish va tom maʼnoda barkamol insonlar boʻlib voyaga yetishi, farzandlarimizning talab va ehtiyojlari hamda

manfaatlarini qondirishga qaratilganidan dalolat beradi. Ona vatanga sadoqat, ajdodlarimiz qoldirgan bebaho maʼnaviy merosga, qadriyatlarga yuksak hurmat tuygʻularini rivojlantirish, mamlakatimiz mustaqilligini yanada mustahkamlashda har bir yosh bor kuch va salohiyatini safarbar qilishi lozim.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Avvalo, maʼnaviy-ahloqiy taʼlim-tarbiya tizimida oʻqitishning yangi, oʻziga xos, milliy, izchil va samarali uslublari joriy etilishi lozim. Maktab, litsey yoki kollej uchun yangi binolar qurish va ularni zamonaviy asbob-anjomlar bilan jihozlash mumkin, ammo oʻqitishda sifat yuksalishlariga erishmasdan, kasbini sevadigan, malakali, fidoyi oʻqituvchilarni tayyorlamasdan, koʻzlangan maqsadlarga erishib boʻlmaydi. Pedagog kadrlar tayyorlash tizimining zamonaviy talablar asosida rivojlantirish aynan shu maqsadga yoʻnaltirilishi lozim. Farzandlar taʼlim-tarbiyasi borasida faqat oʻquv dargohlarigina emas, ota-ona, mahalla va keng jamoatchilik masʼuliyatini ham oshirish kerak. Baʼzi yoshlarimizning aqidaparastlar taʼsiriga tushayotgani, giyohvandlik va jinoyatchilik yoʻliga kirib qolayotgani, taʼlim-tarbiya jarayonida jiddiy nuqsonlar mavjud ekanligi, oʻquv yurti, ota-ona, jamoatchilik, siyosiy partiyalar, yoshlar tarbiyasi uchun masʼul boʻlgan barcha tashkilotlar faoliyati oʻrtasida izchil va samarali hamkorlik yaxshi yoʻlga qoʻyilmaganligidan darak beradi. “Biz barpo etayotgan Yangi Oʻzbekiston” mafkurasi, avvalo, insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik mafkurasi boʻladi. Oʻzbekiston taraqqiyotining bugungi jarayonlari milliy gʻoya va maʼnaviy yangilanish yoʻnalishida ham jamiyat va davlatimiz rivojining yangi bosqichi boshlanishidan dalolat beradi”[3].

Taʼlim tizimining barcha bosqichlarida “Milliy gʻoya” sohasiga daxldor fanlarni oʻqitish, milliy gʻoya tamoyillarining yoshlar ongiga imkoniyatlarini hisobga olgan holda bosqichma-bosqich singdirib borishni tashkil etish va natijada oʻquvchi yoshlarda yurt ravnaqi, vatanparvarlik, hamda uning taqdiriga daxldorlik xususiyatlarini milliy-axloqiy ruhda tarbiyalash lozim. Axborot asri, gʻoyaviy-mafkuraviy toʻqnashuvlar kuchaygan, yurtboshimiz soʻzi bilan aytganda, “maʼlum bir davlatlar va siyosiy kuchlarning manfaatlarigagina xizmat qiladigan, olis-yaqin

manbalardan tarqaladigan, turli ma'no-mazmundagi mafkuraviy kuchlarning ta'siri doimiy ravishda sezilib turgan davrda yashayotgan ekanmiz, avvalo, yoshlar ongida mafkuraviy bo'shliq paydo bo'lishiga yo'l qo'ymaslik uchun ularni tashqi g'oyaviy ta'sir va xurujlardan himoya qiladigan mustahkam immunitet shakllantirilishi lozim"[4].

MUHOKAMA. Ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy targ'ibotlarining ta'sirchanligini ta'minlaydigan zamonaviy axborot va kompyuter texnologiyalarini keng joriy qilish orqali ta'lim-tarbiyani amalga oshiruvchi mutaxassis va xodimlarimiz uchun yoshlarimizning mafkuraviy immunitetini kuchaytirishga qaratilgan samarali usullarni ishlab chiqish hamda kerakli tavsiya va qo'llanmalarni tayyorlash zarur. Qolaversa, mafkuraviy tahdidlar kuchaygan bugungi kunda yoshlar qalbida ona Vatanimizga, milliy qadriyatlarimizga, boy tariximizga, millatimizning o'lmas ruhi bo'lgan ona tilimizga, ota-bobolarimizdan me'ros qadriyatlar, muqaddas dinimizga sog'lom munosabatimizni mustahkamlashimiz, hamda ular asosida mafkuraviy immunitetni shakllantirish va mafkuraviy xavfsizligimizni ta'minlashimiz mumkin. Yoshlarimiz ongi va qalbida zararli g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantira olsak turli xil tahdidlarga aldanmaydigan, o'z yurti, Vatani va millati uchun foydali insonlarni tarbiyalaymiz. Mafkuraviy xavfsizlikni ta'minlashda hamma ham birdek mas'uldir. "O'zbekiston o'z taraqqiyotining yangi, yuksak bosqichiga qadam qo'ymoqda. Biz milliy tiklanishdan – milliy yuksalishga erishishni o'z oldimizga eng muhim va ustuvor vazifa qilib qo'ydik. Bu ulug' maqsadga esa jahon ahli bilan hamjihat va hamkor bo'lib yashash, ochiq demokratik jamiyat qurish, hayotimizda milliy va umumbashariy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini yanada keng qaror toptirish orqaligina erishish mumkinligini biz yaxshi anglaymiz"[5]. Yoshlarda g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarga qarshi turishda immunitet hosil qilish uchun:

1.Ustozlar, oila va mahallada tarixiy xotira, komil inson tarbiyasi, milliy g'urur bilan bog'liq tuyg'u va tushunchalarni yoshlar ongiga ta'sirchan usullar orqali singdirish.

2.O'zbek xalqining tafakkurida milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhiga mos g'oyalarni shakllantirish.

3.Mamlakatimiz yoshlarini muqaddas islom dini, aziz avliyolarimizning ibratli hayoti, qutlug' qadamjolariga nisbatan hurmat-ehtirom hamda bag'rikenglik ruhida tarbiyalash.

4.Yoshlar orasida vatanga muhabbat va sadoqat, insonparvarlik fazilatlarini tarbiyalash, milliy urf-odat, qadriyat va an'analarning hayotimizdagi o'rni va ahamiyatini tushuntirish.

5.Yuksak iste'dod va tafakkur egalarining aqliy va ijodiy imkoniyatini Vatan istiqboli yo'lida yo'naltirish.

6.Millatlararo totuvlik va hamjihatlik, mamlakatimizda barqarorlik hamda davlatlararo tinchlik, mintaq xalqlarining mushtarak ma'naviy – ma'rifiy, madaniy ildizlarini yoshlarga tushuntirish.

"Ma'naviy xavfsizlik muammosini hal qilish jamiyatimiz mustaqil demokratik taraqqiyotning asosiy shartlaridan biriga aylandi. Shu bois ham mamlakatimizga nisbatan bo'layotgan ma'naviy xurujlar mohiyatini va strukturasini anglash unga qarshi kurashishning samarali yo'llari ustida tinimsiz ravishda izlanishlar olib borish eng muhim vazifalardan biridir"[6].

NATIJALAR. Avvalo, jamiyatimiz a'zolarining milliy ongi va qadriyatlariga ta'sir etishga qaratilgan xurujlar xalqimizning davrlar davomida shakllanib kelgan qadriyatlari, milliy ongi va dunyoqarashiga hamda xulq-atvorida ota-onaga, katta yoshlilarga hurmat bilan qarash, muayyan voqealarga mulohaza va andisha bilan munosabatda bo'lish, jamoaning fikriga ehtirom ko'rsatish kabi xislatlar ustuvorlik qiladi va mana shu qadriyatlar jamiyatimiz ma'naviyatini tamal toshlarini tashkil qiladi. Qolaversa, o'zbek xalqining milliy madaniyati, o'zining tarixining boyligi bilan alohida ajralib turadi. Ma'naviy tahdid uyushtirayotgan kuchlar jamiyatimiz a'zolarini milliy madaniy boyliklaridan va imkoniyatlaridan begonalashtirishga harakat qilmoqdalar. Bugungi murakkab vaziyatda g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarning bosimga bardosh bera oladigan jamiyatni shakllantirish uchun quyidagilar hayotimizning zaruriy talablariga aylanmoqda:

-turli ma'naviy buzg'unchilik va vayronkorlik harakatlari va xurujlarining oldini olish aholi, ayniqsa, unib-o'sib kelayotgan yoshlarimizda ularga nisbatan ma'naviy immunitetni shakllantirish, ezgu g'oyalarni targ'ib qilishga alohida e'tibor qaratish;

- bu borada ta'lim bosqichlari, ma'naviyat va ma'rifat tizimi uchun zarur o'quv va amaliy dasturlar tuzish va ularni joriy etish;

-aholining ma'naviy-ma'rifiy savodxonligini yangi bosqichga ko'tarish, ushbu yo'nalishdagi ta'lim-tarbiya ishlarining aniqlash, bu boradagi samarali faoliyat mexanizmini yaratish"[3; 273-274].

XULOSA. Tahdidbardosh immunitetni hosil qilishda yoshlarning milliy intellektual salohiyatni oshirish, ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiyani rivojlantirish, milliy o'zlikni anglash, qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirish lozim. Mamlakatimizda ananaviy va zamonaviy, ma'naviyatni yuksatirishga xizmat qiladigan, axloqiy me'yorlarni o'zida mujassam etgan, yoshlarni tanqidiy fikrlashga undaydigan ta'lim-tarbiyaga ehtiyoj bor va shunday tizim yoshlarimizni g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlardan himoyalashda asosiy immunitet vazifasini bajaradi. Zamonaviy kasblar, ijtimoiy fanlar, axborot-media savodxonlik kabi yo'nalishlarga

e'tibor berish lozim. Ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy axborot vositalari va boshqa shu kabi manbalardan kelayotgan ma'lumotlarni avval filtdan o'tkazmasdan "iste'mol qilish" g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlardan ta'siriga tushib qolishni muqarrarlashtiradi. Bunday katta sig'imdagi va soniyasiga minglab ortib borayotgan axborotlarni filtrlash uchun insonning tafakkurida tahdidlarga qarshi immunitetni hosil qilish lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. –T.: O'qituvchi, 1992, 14-bet.
2. Cho'lpon. Asarlar. 2-jild. –T.: G'afur G'ulom, 1994, 178-b.
3. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. –T.: O'zbekiston, 2021, 339-b.
4. I. Karimov. Jamiyatimiz mafkurasi xalqni – xalq, millatni – millat qilishga xizmat etsin. –T.: Tafakkur, 1998. 2-son, 4-bet.
5. Mirziyoev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. –T.: O'zbekiston, 2019, 339-bet.
6. Paxrutdinov Sh.I., Jo'raev T.A. va boshqalar. Milliy manfaatlar va boshqaruv mas'uliyati. Ogohlik va hushyorlik tamoyillari. –T.: G'afur G'ulom, 2008, 229-bet.

